



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XVI. De matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

initum tenere. Quod dici non posset, nisi separatio foret iusta: ut non nisi iustitia separationis sit inspicenda, non etiam quod per accidens non sit initum novum ab his matrimonium.

15 Quantum ad impotentiam causatam ex frigidityte, ea simpliciter facit inhabilem quo ad omnes, ut & paratò aliud matrimonium non sit indulgendum, quòd in eo desit matrimonii finis, scilicet exercitium actus conjugalis; & ita accipiendus est textus in can. requisivisti XXXVII, q. 1. Qui si de facto matrimonium inierit cum alia, & consummaverit, cogetur ad relictam redire, cum per consummationem matrimonii posterioris appareat prius esse malè dissolutum ab Ecclesia decepta, quæ putabat subesse impedimentum, quod vel nulum suberat, vel temporale tantum, quod facit iustam dissolutionem. Si tamen contingat mulierem propter arctitudinem separari ab eo, cui non est conveniens, non videtur omninò impedienda à nuptiis, si alteri forte conveniat, cum contingat mulieres ea de causa non semper esse absolute inhabiles, sed respectivè tantum, ut uni inhabiles, alii possint esse habiles. Atque ita non cogendi ad relictum redite mulier; si forte ei postea habilis sit facta, cum separatio sit legitime facta. Ubi tamen advertendum, an non potuerit remedium adhiberi sine gravi corporis periculo: lias enim decepta foret Ecclesia, & redintegrandum esset prius matrimonium, c. 6. & ibi Gl. h. iii.

16 Ponitur & inter impedimenta ditimentia Culus disparitas, quæ est inter fidelem & infidelem, inter quos ideo irritum est matrimonium, quòd adferat incommoda & pericula fidei, præcipue a ostatandi à fide, Deut. 7.

Disputatur autem, quo iure? Resp. Nec iure naturæ, quòd non tollit omninò finem matrimonii, cum non impediatur prolem nasci, & faciunt eò Sæctorum exempla, qui infidelibus fuerunt conjuncti: nec iure divino, cum in lege nova non exeret tale præceptum. Non obstat, quod Deut. 7. sit prohibita talis conjunctio, sicut nec facit, quòd utitur Esdræ 1. c. 9. & 10. nam illud præceptum fuit tantum iudiciale, non naturale, cum tantum prohibuerit Judæis matrimonia cum habitantibus in terra Chanaan, quos Deus volebat deseri, non

autem cum cæteris: ut hodie ceteri Christianos pertineat. Nec deinceps legi ecclesiæ certa, cum non deat aliqui Christiani, licet bene prohibens; ut in paratur matrimonium cum hæreticis, can. de can. oportet XXXVIII, q. 1. quod tamen irritum. Ut dicendum sit, irritum esse etiam populi Christiani vim legis obtinente. Enim tantum per scriptos Canones hæreticis dimenda inducuntur, verum & per traditionem Apostolicam. Quare autem hæretico potius teneat, quam cum infidelibus est sup. Tit. 1. in fine.

TITULUS XVI

De matrimonio contracto contra interdictionem Ecclesiæ.

SUMMARIUM

1. Interdictum Ecclesiæ ponit impedimentum peccati tantum.
2. Pontifex an impedimenta dirimat sine potestate, & inter quos?
3. An aliquem perpetuo reddere inhabilem.
4. Feriarum tempore quatenus incurratur.
5. Causæ aliæ ponentes impedimentum recensentur.
6. Maritus occidens uxorem in adulterio tam an incurrat hæreticam?
7. An semina occidens maritum?
8. Nudo adulterio an ponatur hoc impedimentum.
9. Penitentia sollemnis illud ponit.
10. Item casus proprii filii.
11. Contrahens contra interdictionem an peccet.
12. Dispensatio contrahendi an omnimò sine potestate.
13. Episcopus utrum super his impedimentis possit?

Hæc de impedimentis dirimentibus id est non permittentibus matrimonium de facto contractum stare. Sunt & contraria tantum, ita dicta quòd matrimonium tamen stare & validum esse permittunt.

peccat primo interdictum Ecclesie, quo verum aliquibus, ne inter se matrimonium contrahant; donec plenius fuerit inquisitum super causa, quae subesse putatur. Non obstante tamen interdicto matrimonium contractum non dissolvitur, modo nullum aliud subsit impedimentum, quod stare non permittat; quamvis pendente inquisitione conjuges sint separandi quoad thorum, sub poena excommunicationis & imponenda sit condigna poenitentia, in poenam contempti iudicis, *c. 1. & 2. h. t.* Idem est, si contra Pont. prohibitionem matrimonium inear, cum multa prohibeantur fieri, quae facta tenent.

2. Quid si decretum Pontificis contineat causam irritantem? Resp. Non esse dubium, quin possit Pont. generali lege statuere impedimenta dirimentia, ex causa iusta, inter certa personarum genera, uti & fecisse legitur: an vero inter privatos quosdam tale impedimentum particulari decreto inducere possit, aliquos negare, alios adferre id non expedire, & rem sine exemplo esse, nec Pont. tale quid unquam tentasse. Navarr. *Conf. 1. n. 2. h. t. & Conf. 2. n. 3.* Probabilius tamen istam auctoritatem attribui Pontifici, cum in genere possit inducere impedimenta inter omnes, aut si adente, quidni & inter duos ex causa urgente; ut generalem hac in materia condidit legem, quidni & specialem & localem, ut ait Hostiens. *hic in summa in fine*, hanc sententiam approbas. Idem & tenet Felin. *in c. ex parte n. 6. sup. de constitut.* quando subest causa perpetua, nam si temporalis tantum, idem non operabitur clausula irritans, quae juxta merita causae dimittenda. Covarr. *hic p. 2. c. 6. in princ. 7. & l. in c. 4. sup. tit. 4. Sanch. 7. disp. 1. n. 7.*

3. Alia questio est, An possit Pont. aliquem reddere perpetuo inhabilem ad incedendum matrimonium? Resp. Majorem hac in re esse difficultatem, ex eo, quod ad continentiam perpetuam nemo nisi ex proprio consensu adstringi possit; imperari autem virginibus nequeat, quod sit magis voti, quam praeccepti, *can. Integritas xxxii. q. 1.* Deinde quod matrimonio, indulto à natura in remedium concupiscentiae, privari in vitis nemo possit. Tenendum tamen, in potestate id esse Pont. si delicti gravitas eam prohibitionem mereatur. Nam si ex causa libertas à natura concessa possit eripi, aut capite quis

plecti, quidni ad matrimonium reddi inhabilis: Praeterea si potest facere ex causa incestus, ne quis citra peccatum possit inire concubium, quidni exigente delicti gravitate, reddere matrimonium quodcumque invalidum? Quod & ab Urbano V. ita esse factum aliqui testantur. Ita Sanch. *d. loco n. 8.*

Præstant & hoc impedimentum feriae. Uti tempus Adventus usque ad Epiphaniam; Quadragesimæ usque ad Octavam Paschæ; à diebus Rogationum usque ad Octavam Pentecostes, *can. non oportet xxxiii. & passim q. 4. & c. 4 sup. de feriis*, idque ideo, quod toto anno celeberrima sint Festiva tria, Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, quibus olim omnes tenebantur ad Eucharistiam accedere. Ut igitur Christiani ad ea Festa parati invenirentur, optimo consilio Ecclesia illis temporibus solennes nuptias prohibuit, quod earum sollicitas caussaret magnas distractiones, propter convivia, & alios apparatus fieri solitos. Sanch. *27. Disp. 7. num. 1.* Verum Concil. Trid. *Sess. 24. c. 10. de reform. matrim.* eam prohibitionem temperavit, atque ad duo tempora redegit, scilicet Adventum & Quadragesimam, modo antedicto. Non obstante, quod tantum semel in anno Ecclesiastica lege teneantur hodie Christiani se reficere cibo Angelorum. Viget tamen & consuetudo etiam in Natali Domini communicandi, & ut non esset ea consuetudo, non sola communicatio est causa istius prohibitionis, verum & celebritas principalium Festorum, ad quae Ecclesia per jejunia & orationes suos filios præparare satagit, cum quibus pompæ nuptiales malè conveniunt. Volunt tamen communiter isto Ecclesie decreto non tam prohiberi contractum matrimonii, quam solemnitatem, quae consistit in benedictione & solemnè deductione in domum causaeque festiva vanæ laetitiae signa, & per ea nimiam evagationem moris, illius temporis sanctitatem minimè decentem. Verum cum solemnè benedictio sine peccato omitti possit, ea omiſſa, simul & traductione solemnè, videtur matrimonium inire posse sine noxa, si tamen evitetur scandalum, ut & consummari illo tempore, nisi circumstantis pravis vestiatur. Navarr. *d. c. 22. n. 71.* Sanch. *d. loco n. 15. & seqq.*

5 Ponunt & impedimentum impediens tantum, Sponsalia priora, ut dictum supra Tit. 2. Votum simplex sup. tit. 6. Excommunicatio, cum privet hominum communione, inf. De sent. excom. Baptizatio seu susceptio proptii filii de sacro fonte, in fraudem uxoris, uti colligere ex dictis sup. Tit. 11. Nuptiæ cum Moniali, can. hi ergo xxvii. q. 2. Gl. fin. ad c. 2. inf. de pœnit. Et remiss. Raptus Sponsæ alienæ, can. statutum xxvii. q. 2. Perjurium, c. sicut sup. Tit. 1. Presbytericidium, c. qui presbyterum 10. inf. de pœnit. Uxorididium, can. Interfactores can. quicumque, can. Admovente xxxiii. q. 2. Quod omnino procedit, quando quis propria auctoritate sine causa uxorem suam occidit, ut loquuntur dicta jura.

6 Quid si ex causa, utpote in adulterio inventam occiderit? Resp. Posse videri maritum non adfici hac pœna, propterea quod dicta loca se fuodent in eo, qui sine causa uxorem occiderit. Frequentius tamen adsertum, ne tunc quidem maritum esse liberum ab hac pœna, quod hujusmodi cædes sit improbara per Canones, qui non videntur eadē uxoris probare aliās quā factam publica auctoritate, ut patet ex d. can. Quicumque in V. absque certa probatione. Commisssa cædes uxoris in necessariam sui defensionem, cum sit jure naturæ permilla, non debet pati pœnam.

7 Q. An eadē incurrat foemina occidens maritum? Resp. Aliquibus hoc videri, ex ratione correlativorum: contrariam tamen sententiam veriorē esse, cum prædicti textus tantum loquantur de viro occidente uxorem, nisi hac ratione, quod proniores sint & audaciores viri ad eadē uxorem, quam ē diverso uxores ad eadē maritum. Ut illi sint magis repruendi & cessante rationis paritate, textus ex argumento correlativorum non sint extendendi. Quod facit, quod pœna raptoris virginum non extendatur ad mulierem virum rapientem, uti dictum, D. ad L. Inl. de vi publ.

8 Q. II. An nudum adulterium inducat impedimentum hoc? Resp. Verius est, per adulterium non induci impedimentum dirimens, nisi in casibus certis, de quibus sup. tit. 7. ubi responsum ad textus, qui contrarium insinuat videntur. Verius etiam non poni impediens, cum nulli id exprimat, & textus passim tantum

loquantur in casu, quo quis cognovit uxorem uxoris, qua de re sup. Tit. 13.

Facit & pœnitentia solennis, cum contrahi matrimonium ea durate, can. de contrah. m. xxxiii. q. 2. quia cum tempore sit destinatum luctui & pœnitentia, non honestè ac decenter eo tempore iuramentum contractus. Verum hac de re non querendum, cum hodie non frequenter pœnitentia ista. Sanchez 7. Disp. 1. 10.

Addunt & eadē filii per c. 1. inf. de filiis occid. ubi mulieri interfectio licet ex speciali causa, vitandæ scilicet homicidis, conceditur nubendi licentia, quæ denegata, quia non foret opus licentiam actum jure permillum. Sanchez de m. 12.

Quæri autem posset, An sit matrimonium obstante aliquo tali impedimento contractum? Resp. Hoc verius est, quod agitur contra Ecclesiæ decretum de causa gravi, quis contra votum inear matrimonium contra sponsalia priora valida, quia aliter datam fallit, aut alias jure impedimentum sine justa causa, aut etiam iudice interveniente, nisi tamen causa interdictionis per se facta sit levior. Hæc ita, nisi aliter intervenierit, quæ facit matrimonium vacare.

Ubi quæsitum, An dispensatio recedatur, si consuetudine inductum sit, uti dicitur? Resp. Ita rectè dici, cum, uti dictum præ, De consuet. num. 8. consuetudo habet adrogandi leges Ecclesiasticas, c. fin. in p. de consuet. & tollendi impedimentum in Ecclesia inductum, sup. tit. 6. num. 4. licet se autem consuetudinem non petat dispensationem super his impedimentis, præ Navarr. in Manuali c. 22. n. 75. variè dicit. Ubi non desideratur Prælati scientia, cum non salvet consuetudinem, ut sine ea constat, ut dictum ad l. de quib. num. 18. D. de leg. Non potest tamen ista consuetudo tollere interdictionem Ecclesiæ sive iudicis, quod obligat ad sui observantiam sub peccato, per se sola prohibitionis, quæ iusta est. Ut hoc potest videri contraria consuetudo bona, per se contumaciam, quam continet erga

aut Ecclesiam. Sic nec poterit per consuetudinem induci ut voto ligatus sine peccato nuptias contrahat, ommissa dispensatione, aut sponsalia priora negligat: nam jus Deo aut homini quæsitum non potest mihi auferre consuetudo, sed superior tantum, ex causa si qua subsit iusta. Dispensare autem super his impedimentis posse Pont. Roman. certum est.

Quæritur, An & Episcopus? Resp. Hoc verius esse. Nam licet *e. sup. tit. 13. De eo qui cog. consang. sua uxor.* ea tum dicatur dispensare posse super impedimento ex improprio incestu, consuetudo tamen extendit istam licentiam ad alia. Excipe primò interdictum Ecclesie à superiore positum, quia minor non tollit superioris legem, nec eam moderatur, *Clem. 2. De elect.* Secundò, proprium incestum, *d. c. 2. ubi tantum conceditur dispensandi licentia Episcopo super improprio incestu: ut in proprio sit denegatum, per reg. quòd inclusio unius sit exclusio alterius.* Tertiò, votum castitatis & Religionis, propter jus Deo quæsitum, super quo ipse Pont. difficulter dispensat. Navarr. *d. c. 22. num. 85.* Denique sponsalia priora, ob datam fidem, & jus homini quæsitum: quòd non facile auferendum, nisi causa major suadeat, & tantum per Principem summum, cui soli hoc licet, qualis in spiritualibus est S. Pontifex.

TITULUS XVII.

Qui filii sint legitimi.

SUMMARIUM.

1. Ex iustis nuptiis nascuntur liberi legitimi.
2. Etiam nati ex conjugè, qua interim alteri se miscuit.
3. Illegitimorum alii naturales, alii spurii.
4. Natus ex parente legitime conjuncto, sed voti reo, an legitimus?
5. Et quid de nato ex ordinato vel professo?
6. Quid item de nato ex initio inferiori aliquo Ordine sacro aut Religioso?
7. Sunt & legitimi liberi nati ex nuptiis, qua iusta putabantur.

8. Illegitimi non admittuntur ad successionem, alendi tamen.

9. Sunt inhabiles ad Ordines &c. remissive.

10. Legitimitas quid?

11. Legitimitas per subsequens matrimonium.

12. An procedat hac legitimitas liberis in vitis?

13. Matrimonium oportet legitime sit initum.

14. Legitime in iur. etiam in articulo mortis.

15. An per matrimonium clandestinum proles ante concepta legitimetur?

16. Dotalia instrumenta an desiderentur?

17. Requiritur etiam, ut matrimonium potuerit esse inter partes.

18. Habilitas illa an debeat adesse tempore conceptionis, vel partus?

19. Quid si impedimentum post conceptionem superveniat?

20. Et quid de concepto ex copula adulterina vel incestuosa ignoranter habita?

21. Quid item de concepto ex beneficiatò, Novizio aut ex sponsa aliena?

22. Matrimonio putativo an tribuantur legitimitandi vis.

23. Per matrimonium avi an legitimetur nepos?

24. Legitimationis huius effectus.

25. Legitimandi jus per rescriptum quibus competat, & ad quem effectum.

26. Procedat hic modus, liberis ipsi consentientibus.

27. Item aliis liberis non existentibus.

28. Et de voluntate patris, liberos Principi offerentis.

29. Clausula rescripto legitimationis inseri solita.

30. Et ad quorum consensum ea sit referenda.

31. Extra territorium legitimationis an rectè procedat hic modus.

H Actenus quo modo, & inter quos matrimonia ineanantur: consequens est videre de eorum effectu: qui est, quod patrem demerent, *l. 5. D. de in jus vocan.* cujus in potestate sunt liberi ex iustis nuptiis procreati, eidemque succedunt, *l. 6. de his qui sunt sui vel al. juris &c. 2. h. 2.* Quod etiam accipitur da prole nata ex conjugè, alteri sui corporis usum dedit: capitur *l. 1. de sumptio* potius, quod sit proles ex *l. 1. de concepta*, quàm contraria, tum quod ea partui sit favorabilior, *e. estore inf. De R. I.* tum quod verosimilius sit, ex marito esse conceptam, quam